

**Verzuimprotocol
&
Protocol schorsing en definitieve verwijdering**

Index

Inleiding

Algemene schoolregels verzuim

Stroomschema's van verantwoordelijkheden en acties betrokken functionarissen in samenhang met de PM interne ondersteuningsstructuur

Bijlage:

- **Rijksoverheid begrippenkader schoolverzuim en wettelijke kaders 2018**
- **Korte toelichting op PM-ondersteuningsstructuur**
- **Tekst Leerlingenstatuut (10^e versie, september 2017)**
- **Modellen voor schorsingsbesluit en (voornemen) verwijderingsbesluit leerling**

1. Leerplicht
2. Kwalificatieplicht
3. Soorten verzuim
 - 3.1 Ongeoorloofd verzuim
 - 3.2 Geoorloofd verzuim
4. Vrijstelling van de inschrijvingsplicht
5. Voortijdig schoolverlaten
6. Verzuim van jongeren tussen de 18-23 jaar zonder startkwalificatie
7. Schorsen en verwijderen

Inleiding

Een kind is leerplichtig vanaf de eerste dag van de maand die volgt op de maand waarin het kind vijf jaar is geworden. Aan het recht op onderwijs zijn duidelijke plichten verbonden voor ouders of verzorgers, scholen en de gemeente. Zo is iedere ouder verplicht kinderen in te schrijven op een school en toe te zien op schoolbezoek.

Scholen hebben een belangrijke (wettelijke) taak in het signaleren van verzuim. De gemeente houdt toezicht op de naleving van de Leerplichtwet.

Vroegtijdig signaleren van verzuim is van groot belang om het te voorkomen of beperken. Door leerplicht tijdig te informeren kan samen worden bepaald wat nodig is om het (mogelijk) verzuim op te heffen of te voorkomen.

Wanneer een leerling niet naar school gaat, kan er sprake zijn van geoorloofd of ongeoorloofd verzuim. Wanneer een leerling thuisblijft wegens ziekte, huwelijk of een begrafenis en er is tegelijkertijd voldaan aan de bijbehorende voorwaarden, gaat het om geoorloofd verzuim. Als een leerling zonder geldige reden van school wegblijft (of niet aan de voorwaarden voldoet), dan spreekt men van ongeoorloofd verzuim. Schoolverzuim wegens ziekte is geoorloofd en doorgaans niet problematisch.

De jongere is slechts korte tijd niet in staat onderwijs te volgen en kan eventuele achterstanden weer gemakkelijk inlopen. Veel jongeren verzuimen langdurig vanwege (onbegrepen) lichamelijke klachten. Een grotere groep jongeren verzuimt frequent kortdurend. Het verzuim kan leiden tot leerachterstanden, wat vervolgens kan leiden tot uitstroom naar een lager onderwijsniveau of het niet behalen van een startkwalificatie. Ook kan het verzuim invloed hebben op de omgang met klasgenoten en op de zelfstandigheid en het oplossend vermogen van de jongere.

.....

In dit verzuimprotocol is weergegeven op welke wijze de KSG de Breul het schoolverzuim vroegtijdig signaleert. Welke acties en door wie de school onderneemt, hoe en wanneer de leerling en ouders betrokken en begeleid worden om vervolgvverzuim te voorkomen en het verzuim van de leerling om te zetten naar hernieuwde, actieve deelname aan het onderwijsleerproces.

De (wettelijke) kaders van de Overheid – en de daarbij aangeduide onderverdelingen ten aanzien van de verschillende soorten verzuim – vormen samen, met de door Bureau Leerplicht opgestelde handreiking Verzuimkaart, de basis van dit document. Dit is aangevuld met:

- de uitkomsten van gevoerd overleg met de Leerplichtambtenaar (LPA), waarbij de LPA de uitkomsten heeft gecommuniceerd met de regio;
- de inzichten van hoofd leerlingondersteuning, MT-leden en interne specialisten;
- bestaande afspraken binnen de school wat betreft de rol en taak van betrokken functionarissen;
- het moment van inzet begeleiding binnen de PM ondersteuningsstructuur van de school.

In het eerste gedeelte zijn de algemene schoolregels opgenomen, zoals de KSG de Breul deze bij verzuim hanteert. Vervolgens is per soort schoolverzuim, schematisch – en analoog aan de ordening naar rollen en taken zoals binnen de PM ondersteuningsstructuur – weergegeven, op welke wijze binnen de school de routes in de praktijk zijn vastgelegd, welke functionarissen daarbij een actie-verantwoordelijkheid hebben en wanneer de betreffende leerling/ouders begeleid zullen worden binnen de interne PM ondersteuningsstructuur.

In het tweede gedeelte (de bijlagen) van het Verzuimprotocol zijn alle door de Overheid gehanteerde soorten verzuim, als achtergrondinformatie opgenomen.

Naast dit document kunnen de gehanteerde schematische routes op ware leesgrootte gezamenlijk in een apart werkdocument opgenomen worden als behulpzame onderlegger voor de inzet van de betrokken professionals in de praktijk.

In de schoolgids is een verwijzing naar het Verzuim protocol en het leerlingenstatuut opgenomen, terwijl op de website van de school het gehele Verzuimdocument vermeld staat.

Algemene schoolregels verzuim

- **Melden verzuim**

- Alle absenties worden geregistreerd in Magister.
- Bij leerlingen tot 18 jaar zijn ouders/verzorgers verplicht elk verzuim te verantwoorden.
- Leerlingen vanaf 18 jaar mogen dit zelf doen, nadat zij dit officieel geregeld hebben via het formulier 'aanvraag zelf melden absenties 18 +'.

- **Ziekmelden**

- Als een leerling ziek is melden ouders/verzorgers dit tussen 8.00-8.30 uur aan de telefoniste of spreken dit in op het antwoordapparaat.
- De Breul hanteert een systematiek van dagelijks ziekmelding. Als een leerling langer dan 1 dag ziek is wordt er dus elke achtereenvolgende dag ziek gemeld.

- **Tussentijds ziekmelden**

- Leerlingen die zich gedurende de schooldag willen ziekmelden, melden zich bij de afdelingsassistent. (indien afwezig: receptie).
- De afdelingsassistent (AA) neemt contact op met ouders/verzorgers. Als ouders/verzorgers akkoord gaan, mag deze leerling naar huis vertrekken.

- **Overige absentie melden, ook bij toetsen**

- Leerlingen/ ouders kunnen 2 dagen vooraf een absentiekaart inleveren via de mail.
- Gemiste toetsen moeten worden ingehaald: zie herkansingsbeleid / examenreglement.
-

- **Aanvraag Buitengewoon verlof** (= geen aanvraag extra vakantie)
 - Buitengewoon verlof kan, indien mogelijk, door ouders minimaal 6 weken van tevoren schriftelijk formulier worden aangevraagd bij de afdelingsassistent.
 - De aanvraag zal door de afdelingsassistent en teamleider worden beoordeeld. De uitkomst wordt schriftelijk teruggekoppeld.

- **Sancties bij ongeoorloofd verzuim**
 - Te laat: als een leerling te laat komt moet hij zich de volgende ochtend om 8.00 uur in lokaal 139 melden. Deze regel geldt voor elke keer te laat komen. Wij gaan ervan uit dat de leerling hier zelf verantwoordelijkheid voor neemt. Doet de leerling dit niet dan wordt hij door de afdelingsassistent aangesproken en worden afspraken gemaakt.
 - Elke keer dat de leerling zich niet meldt, moet de leerling dit dubbel inhalen.
 - Spijbelen: als blijkt dat de leerling gespijbeld heeft, dient de leerling elk gespijbeld uur dubbel in te halen.

Stroomschema's van verantwoordelijkheden en acties betrokken functionarissen in samenhang met de PM interne ondersteuningsstructuur

Hieronder wordt aangegeven, hoe de KSG de Breul de verschillende soorten verzuim in de praktijk uitwerkt. We hanteren daarbij stroomschema's, die ook apart gehanteerd kunnen worden als overzicht voor de betrokken functionarissen.

Legenda:

1. LPA staat voor Leerplichtambtenaar, AA staat voor afdelingsassistent, TL voor teamleider.
2. Docenten registreren in Magister de afwezigheid van de leerling. De AA is de verantwoordelijke functionaris om op tijd de juiste acties te ondernemen naar DUO, LPA, TL, hoofd leerlingondersteuning en coach
3. PV staat voor Proces Verbaal, (al dan niet) opgelegd door de LPA
4. De indeling bij te laat komen/spijbelen naar 3 keer, 6-9-12 keer en > 12 keer is in overleg met de LPA vastgesteld.
5. PM staat voor: "Professioneel Moment" en is een reflectiemoment voor professionals binnen de gelaagd opgebouwde interne ondersteuningsstructuur van de school. In de bijlagen is een korte toelichting opgenomen. Op de site van de school staat de zg. PM routekaart: daarin zijn de begeleidingsroutes zichtbaar, zoals deze binnen de KSG de Breul zijn vastgelegd.
6. Waar PM vermeld staat wordt bedoeld dat de leerling en ouders begeleid/besproken worden binnen de PM- interne ondersteuningsstructuur van de school.

Absoluut Verzuim

DUO constateert, dat een leerling staat niet (meer) ingeschreven staat op een school.

Dit is een overtreding van de Leerplichtwet. De leerplichtambtenaar kan hiervoor een proces-verbaal opmaken. De rechter beoordeelt dit proces-verbaal vervolgens.

DUO meldt via rapportages aan scholen om welke leerlingen het gaat.
Binnen 7 dagen In- of uitschrijven bij verzuimloket DUO

Relatief Verzuim *(geen verplichte DUO melding)*

Te laat komen en Spijbelen = Overig verzuim (< 16 u per 4 wkn/ lessen, dagdelen)

3 keer te laat /spijbelen

AA in Magister

- Stuurt mail aan ouders en leerling
- Informeert coach
- Legt sanctie op

Mentor in Magister

- Voert gesprek met leerling
- Betreft zo nodig TL

AA in Magister

- Tussen 6-9 keer aanmelding spreekuur LPA
- Bij > 9 u :
 - overlegt met TL :
 - ☛ spreekuur LPA of
 - ☛ overweging DUO melding
- Sanctie school

LPA

- Voert gesprek met leerling
- Schriftelijk verslag aan AA

> 12 keer te laat/spijbelen

AA in Magister

- Duo melding vanuit schoolkeuze/ LPA
- Stuurt mail aan ouders en leerling

LPA

- Stuurt aan ouders en leerling of
 - waarschuwingsbrief of
 - uitnodigingsbrief voor gesprek Gemeentehuis over
 - ☛ Halt of
 - ☛ Proces Verbaal (PV)
- Schriftelijk verslag aan AA

AA in Magister

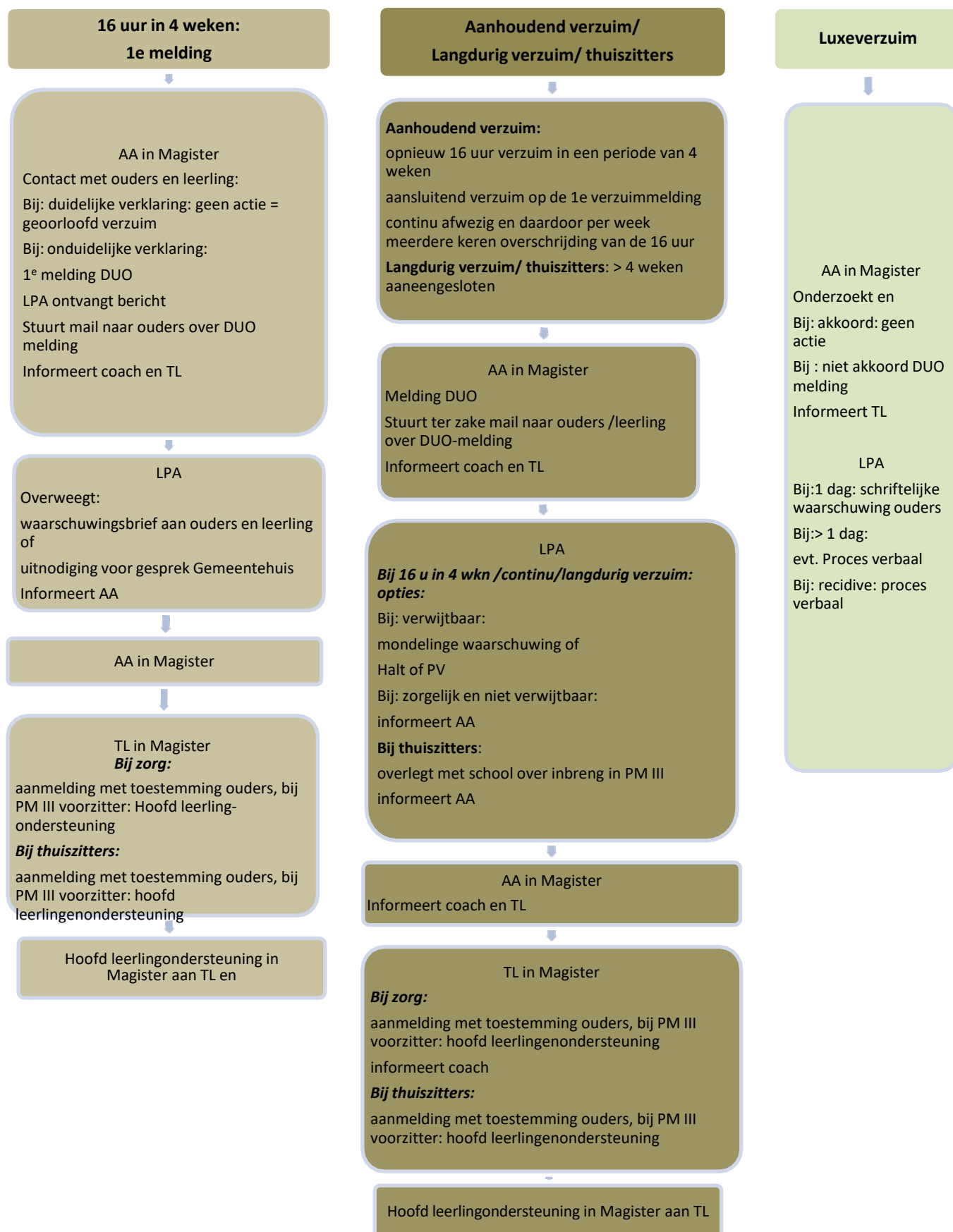
- Voert verslag LPA in Magister in
- Stuurt mail aan mentor, TL, hoofd leerlingondersteuning overgenomen besluiten

TL in Magister

- Aanmelding met toestemming ouders bij PM III voorzitter: Hoofd leerlingondersteuning
- Informeert coach

Zorgcoördinator in Magister aan TL en coach

Wettelijk te melden verzuim (verplichte DUO melding)

Ziekteverzuim

AA in Magister

Bij signalering van
> 5 dagen of
> 5 incidentele meldingen per periode:
informeert mentor informeren

Coach in Magister

Neemt contact op met ouders en leerling en
Bij: onvoldoende duidelijke verklaring of andere
achterliggende of zorgelijke problematiek: overleg
met TL
Bij duidelijke verklaring: geen actie

TL in Magister

Bij: andere achterliggende of zorgelijke problematiek:
aanmelding GGD via AA
Bij: onvoldoende duidelijke verklaring:
DUO melding via AA

GGD

Stuurt verslag, bij toestemming ouders, aan
Hoofd leerlingenondersteuning
Bij niet verschijnen melding aan Hoofd
leerlingenondersteuning

Hoofd leerlingenondersteuning in Magister

GGD verslag
Inbreng met toestemming ouders in PM III bij
zorgelijke/achterliggende problematiek of niet
verschijnen GGD
Informeert TL en coach

Schorsen

TL in Magister
hoort ouders en leerling
maakt verslag
informeert afdelingsmanager over gewenste schorsing
Afdelingsmanager informeert Rector
Rector mandateert afdelingsmanager voor besluit tot schorsing en bericht afdelingsmanager
Afdelingsmanager neemt schorsingsbesluit :
stuurt aangetekende en door hem/haar ondertekende brief aan ouders en leerling
> 1 dag:
DUO melding
informeert Inspectie en LPA
informeert TL

TL in Magister
Brengt leerling in PM III in bij Hoofd
Leerlingenondersteuning Informeert coach daarover
Hoofd leerlingenondersteuning koppelt terug aan coach

Verwijderen

(pas nadat er een andere school is gevonden)

TL informeert afdelingsmanager over gewenste verwijdering
Afdelingsmanager in Magisterhoort voorafgaand leerling, ouders, TL maakt verslag van gesprekken informeert Rector en maakt afweging treedt in overleg met inspectie
bij akkoord:
stuurt brief naar ouders en leerling
stuurt kopie brief naar inspectie, LPA
Informeert TL

Bijlagen

- **Rijksoverheid begrippenkader schoolverzuim en wettelijke kaders 2018.**

1. Leerplicht

Iedere jongere is volledig leerplichtig vanaf de 1e schooldag van de maand na de 5e verjaardag tot aan het einde van het schooljaar waarin de jongere 16 jaar wordt.

2. Kwalificatieplicht

Na het laatste schooljaar van de leerplicht begint de kwalificatieplicht. Daar zit geen dag tussen. Met de kwalificatieplicht wordt de leerplicht verlengd tot de dag dat de jongere een startkwalificatie heeft gehaald, of tot de dag dat de leerling 18 jaar wordt.

Een startkwalificatie is een afgeronde havo/vwo-opleiding of mbo- diploma niveau 2 of hoger.

Uitzondering: Jongeren met een getuigschrift of diploma van het praktijkonderwijs, of jongeren die het speciaal onderwijs hebben gevolgd met uitstroomprofiel arbeid of dagbesteding hoeven niet te voldoen aan de kwalificatieplicht.

3. Soorten verzuim

3.1 Ongeoorloofd verzuim (termen zoals ze worden gebruikt bij het verzuimloket DUO).

- **Absoluut verzuim**

Van absoluut verzuim is sprake als een leerplichtige jongere tussen de 5 en 16 jaar of een jongere van 16 of 17 jaar die valt onder de kwalificatieplicht niet is ingeschreven op een school en ook niet vrijgesteld is van de inschrijvingsplicht.

Potentieel absoluut verzuim kan worden afgeleid uit een vergelijking van de Basisregistratie personen (BRP) met de Basisregistratie onderwijs (BRON): hieruit komt naar voren welke leer- en kwalificatie plichtige jongeren niet op een school zijn ingeschreven.

- **Relatief verzuim** (*geen verplichte DUO melding*).

Van relatief verzuim is sprake als een op een school ingeschreven leer- of kwalificatie plichtige jongere ongeoorloofd afwezig is.

We kennen de volgende soorten relatief verzuim:

- **Overig verzuim** (tot 1 augustus 2016 werden hier de termen beginnend en signaal verzuim gehanteerd).
 - Een leerplichtige jongere die **minder dan de wettelijke termijn - 16 uur in 4 weken** - verzuimt, maar wel **lesuren of dagdelen overslaat**, begint te verzuimen. Ook van dit verzuim mag de school melding doen aan de leerplichtambtenaar, via het verzuimloket of via een Kennisgeving Ongeoorloofd Verzuim (KOV). De verantwoordelijkheid voor aanpak van het verzuim ligt in eerste instantie bij de school.
 - Een voorbeeld van overig verzuim is jongeren die regelmatig **te laat komen**. De door de school genomen maatregelen, zoals tijd inhalen of eerder melden, hebben dan niet geholpen. De leerplichtambtenaar kan de jongeren vervolgens

oproepen bij het preventieve verzuimspreekuur, om ze te wijzen op de mogelijke consequenties van doorgaan met te laat komen.

- Onder overig verzuim valt ook verzuim dat samenhangt met achterliggende problemen van de leerling. Een voorbeeld van dit verzuim is een leerling die regelmatig verzuimt omdat hij of zij binnen het gezin zorgtaken op zich neemt waardoor onvoldoende tijd voor school overblijft. Ook hierbij geldt dat het verzuim soms niet aan de wettelijke termijn van 16 uur van 4 weken komt, maar de school wel een melding kan doen.

- **Wettelijk te melden verzuim** (*verplichte DUO melding*).

➤ **Meer dan 16 uur in 4 weken**

→ **1^e melding:**

Scholen zijn wettelijk verplicht om verzuim te melden aan de leerplichtambtenaar bij een ongeoorloofde afwezigheid van 16 uur of meer in een periode van 4 weken. Vo en mbo instellingen melden verzuim bij het verzuimloket.

→ **Vervolgmeldingen bij aanhoudend verzuim:**

De dag na de einddatum van de 1e melding begint u opnieuw te tellen. Elke keer dat de leerling opnieuw 16 uur verzuimd heeft in een periode van 4 weken, moet u een nieuwe melding '16 uur in 4 weken' doorgeven.

Blijft een leerling aansluitend op de 1e verzuimmelding continu afwezig en overschrijdt hij daardoor meerdere keren per week de 16 uur? In dat geval mag u 1 melding per 7 kalenderdagen doorgeven, in plaats van elke 16 uur. Gebruik hiervoor ook de verzuimsoort '16 uur in 4 weken'. De begindatum is altijd de 1e dag na de einddatum van de vorige melding. De einddatum is 7 dagen daarna.

➤ **Luxe verzuim**

Er is sprake van luxe verzuim als een leerplichtige jongere, zonder vrijstelling, buiten de schoolvakanties om (met ouders) op vakantie gaat. Scholen en instellingen zijn verplicht dit te melden bij de leerplichtambtenaar via het verzuimloket (vo en mbo) of via een KOV (po en so).

➤ **Ongeoorloofd ziekteverzuim**

De school brengt via het verzuimloket de leerplichtambtenaar op de hoogte van het verzuim en de achterliggende problematiek indien vermoed wordt dat het ongeoorloofd is.

➤ **Langdurig relatief verzuim**

Een langdurig relatief verzuimer is een leerplichtige jongere tussen de 5 en 16 jaar of een jongere van 16 of 17 jaar die valt onder de kwalificatieplicht en die ingeschreven staat op een school of onderwijsinstelling.

Indien de jongere zonder geldige reden meer dan 4 weken verzuimt, is er sprake van een langdurig verzuimer. Het gaat dus om leerlingen die niet over een vrijstelling van de inschrijfplicht (o.g.v. artikel 5, 5a of 15 Lpw) beschikken en ook niet zijn vrijgesteld van geregeld schoolbezoek (o.g.v. art. 11 Lpw).

➤ **Thuiszitter**

De groep thuiszitters wordt gevormd door de langdurig relatief verzuimers en de absoluut verzuimers.

De doelstelling is dat in 2020 geen enkele thuiszitter langer dan 3 maanden thuis verblijft. Een thuiszitter is een leerplichtige jongere tussen de 5 en 16 jaar of een jongere van 16 of 17 jaar die valt onder de kwalificatieplicht en die ingeschreven staat op een school of onderwijsinstelling en die zonder geldige reden meer dan 4 weken verzuimt, zonder dat hij/zij ontheffing heeft van de leerplicht resp. vrijstelling van geregeld schoolbezoek wegens het volgen van ander onderwijs.

3.2 Geoorloofd Verzuim

➤ **Verzuim op basis van een ziekmelding**

Als een leerling ziek is, dan is hij of zij geoorloofd afwezig. De school zal hiervan geen melding doen aan de leerplichtambtenaar, maar registreert de ziekmelding wel in de eigen administratie.

➤ **Bovengemiddeld ziekteverzuim**

Op het moment dat het ziekteverzuim bovengemiddeld is, zorgt de school ervoor dat deze leerling zo snel mogelijk in begeleiding wordt genomen door de GGD om de oorzaak te achterhalen (let op: tijdens het onderzoek kan blijken dat er geen sprake is van ziekte en kan het verzuim ongeoorloofd blijken te zijn). Gemeente en scholen kunnen eigen afspraken maken over hoe zij omgaan met het registreren, melden en aanpakken van ziekteverzuim.

➤ **Verzuim op basis van verleend verlof**

Vakantieverlof wegens de specifieke aard van het beroep van een van de ouders is verlof waarbij de jongere vrijgesteld wordt van geregeld schoolbezoek. Dit verlof kan slechts eenmaal per schooljaar worden toegekend voor maximaal 10 schooldagen. Ouders moeten aantonen dat zij alle schoolvakanties niet in staat zijn om een aaneengesloten periode van 14 dagen als gezin op vakantie te kunnen wegens de aard van het beroep.

Het hoofd van de school geeft wel of geen toestemming. Toestemming kan nooit worden verleend in de eerste 2 weken na de zomervakantie.

➤ **Verzuim op basis van gewichtige omstandigheden**

De leerplichtambtenaar of het hoofd van de school kan op grond van 'gewichtige omstandigheden' (artikel 11, onder g) ingeval sprake is van een buiten de wil van verzorger/jongere gelegen omstandigheid, een tijdelijke vrijstelling voor het geregeld schoolbezoek verlenen. De ouder dient een verzoek in en toont aan welke gewichtige omstandigheden er zijn, waardoor de jongere de school tijdelijk niet kan bezoeken. Betreft de vrijstelling maximaal 10 schooldagen gedurende een schooljaar dan beslist het hoofd van de school. Betreft het meer dan 10 schooldagen dan beslist de leerplichtambtenaar.

4. Vrijstelling van de inschrijvingsplicht

De leerplichtwet van 1969 geeft de volgende vrijstellingsgronden van inschrijvingsplicht:

Artikel 5. Gronden voor vrijstelling van inschrijving:

- 5 sub a LPW de jongere is op psychische of lichamelijke gronden ongeschikt om tot een school of instelling te worden toegelaten
- 5 sub b LPW ouders/verzorgers hebben overwegende bedenkingen tegen de richting van het onderwijs op alle scholen die binnen redelijke afstand van de woning zijn gevestigd
- 5 sub c LPW jongeren die ingeschreven staan bij een onderwijsinstelling buiten Nederland en deze regelmatig bezoeken
- 5a LPW Ouders/verzorgers die een bij algemene maatregel van bestuur te omschrijven trekkend bestaan leiden waarbij de jongere hen vergezelt
- 15 LPW B&W van de woongemeente kunnen vrijstelling verlenen aan jongeren van 16-17 jaar op basis van bijzondere omstandigheden indien wordt aangetoond dat de jongere op andere wijze voldoende onderwijs geniet.

Ouders/verzorgers kunnen voor 1 juli voorafgaand aan het schooljaar waarvoor de vrijstelling is bedoeld, middels een kennisgeving een beroep doen bij de leerplichtambtenaar. Indien zij voldoen aan de voorwaarden die de Leerplichtwet stelt, zijn zij van rechtswege vrijgesteld. Dit geldt voor artikel 5 sub a, b en c en 5a. Voor artikel 15 moeten ouders/verzorgers een aanvraag indienen en dient het college binnen 8 weken een besluit te nemen.

5. Voortijdig schoolverlaten (vsv):

Een voortijdig schoolverlater is de jongere tussen de 12 en 23 jaar die op 1 oktober van het ene jaar was ingeschreven bij een school en die op 1 oktober van het jaar erna niet meer ingeschreven is op een school en geen startkwalificatie heeft behaald. Hierbij wordt buiten beschouwing gelaten:

- Niet bekostigde deelnemers (niet-bekostigd onderwijs wordt niet gesubsidieerd door de ministeries van OCW en EZ. De kosten van de opleiding komen voor rekening van de burger die de opleiding volgt, van de werkgever of van de uitkeringsinstantie. Bij niet-bekostigd onderwijs kan worden gedacht aan mondelinge deeltijdopleidingen aan een particulier instituut, schriftelijke cursussen of bedrijfsopleidingen. Voorbeelden zijn taalcursussen of een havo/vwo-opleiding aan een particulier instituut.)
- Eerstejaars nieuwkomers: dit zijn asielzoekers/immigranten die korter dan 1 jaar in Nederland zijn
- Vrijstellingen Leerplichtwet: jongeren met een vrijstelling op grond van de Leerplichtwet 1969
- (voortgezet) speciaal onderwijs met baan: jongeren die vrijgesteld zijn van de kwalificatieplicht, doordat zij het speciaal voortgezet onderwijs hebben gevolgd in de uitstroomprofielen dagbesteding of arbeid en die op 1 oktober een baan hebben van minstens 12 uur
- Particulier onderwijs: deelnemers die doorstromen naar niet-bekostigd, erkend onderwijs

6. Verzuim van jongeren tussen de 18-23 jaar zonder startkwalificatie ('RMC-verzuim')

Er is sprake van RMC-verzuim (term gebruikt bij het verzuimloket) wanneer een leerling tussen de 18 en 23 jaar is, en

- Niet in het bezit is van een startkwalificatie;

- Geen onderwijs volgt aan de school van inschrijving gedurende een aaneengesloten periode van 4 weken of langer – of een door het bevoegd gezag van de school te bepalen kortere periode – ;
- Of van school is verwijderd.

Scholen en instellingen zijn verplicht dit te melden bij de medewerker RMC via het verzuimloket:

- Tot 18 jaar kan de leerplichtambtenaar de Leerplichtwet handhaven.
- Boven de 18 jaar zijn er geen sancties mogelijk om jongeren naar school toe te bewegen.

7. Schorsen en verwijderen

Schorsing is een maatregel waarbij de school de toegang van een leerling tot de klas of de school tijdelijk onttrekt. De afwezigheid van de leerling wordt dan ook gezien als een geoorloofde afwezigheid van het geregeld schoolbezoek, zoals opgenomen in artikel 11 van de Leerplichtwet.

De school maakt beleid op basis van welke gedragingen leerlingen geschorst en verwijderd kunnen worden.

In de schoolgids moet onder andere informatie staan over rechten en plichten van de leerlingen, waarbij verwezen kan worden naar het leerlingenstatuut. Regels rond schorsing en verwijdering staan opgenomen in de schoolgids dan wel in het leerlingenstatuut. Regels rondom schorsing en verwijdering zijn in de onderwijswetgeving vastgelegd. De regels lijken vrij duidelijk, desondanks blijkt uit het verleden dat de invulling door diverse partijen verschillend wordt uitgelegd. Tevens krijgen de leerplichtambtenaren uniforme handvaten om ouders en scholen te voorzien van de juiste informatie.

Er wordt een onderscheid gemaakt in verschillende vormen van schorsing door de inspectie van het onderwijs:

7.1 Schorsing

Schorsing kan op twee manieren:

- De leerling wordt wel wordt toegelaten tot de school maar niet tot de lessen. De leerling wordt in een aparte ruimte gezet en gaat daar werken aan zijn schoolwerk. Omdat hij of zij niet daadwerkelijk deelneemt aan het voor hem vastgestelde onderwijsprogramma, geldt hiervoor de wettelijke procedure van de schorsing.
- De leerling mag de school niet bezoeken. De leerling krijgt schoolwerk mee om thuis te maken. Ook in dit geval geldt de wettelijke procedure van het schorsen.

De school maakt beleid op basis van welke gedragingen leerlingen geschorst en verwijderd kunnen worden. In de schoolgids moet onder andere informatie staan over rechten en plichten van de leerlingen, waarbij verwezen kan worden naar het leerlingenstatuut.

Voorbeelden van zaken waardoor scholen beslissen een leerling te schorsen zijn:

- Herhaalde les-/ordeverstoring
- Wangedrag tegenover leerkrachten en/of medeleerlingen van zowel ouders als leerlingen
- Gebruik van alcohol of drugs tijdens schooltijden.

➤ **Schorsing gericht op verwijdering** (alleen mogelijk binnen het VO)

Indien de school besluit om een leerling te verwijderen, kan deze leerling in het vo geschorst worden, maar dan alleen gedurende het overleg dat de school heeft met de Inspectie over de verwijdering. Zolang het overleg duurt kan de schorsing worden voortgezet. Dit betekent dus dat een schorsing langer dan één week kan duren. Het bevoegd gezag heeft de verantwoordelijkheid om een andere school te vinden die bereid is de leerling toe te laten. De school is gedurende deze periode verantwoordelijk voor het bieden van een vorm onderwijs aan de leerling. In de meeste gevallen zal dit buiten de school plaatsvinden. Schorsing gericht op verwijdering is enkel mogelijk binnen het vo en niet binnen het po en so.

➤ **Schorsing tijdens het examenjaar**

Schorsing moet voldoen aan de procedure zoals hij bij wet in beschreven. In de praktijk blijkt er met examenleerlingen wel anders omgegaan te worden.

De volgende redenering komen we dan tegen:

"Indien er sprake is van een op handen zijnde situatie van mogelijke verwijdering of een voorgenomen besluit tot verwijdering van een leerling in het eindexamenjaar, dan wordt met klem aangedrongen om een situatie mogelijk te maken, waarbij de leerling huiswerk krijgt opgedragen, de schoolexamens kan afronden en het centraal examen kan voltooien".

In voorkomende gevallen kan een schoolleiding besluiten een leerling langer dan een week de toegang tot de lessen of een deel van de lessen te ontzeggen (schorsen). Om tot een langere periode van schorsing dan een week over te gaan is het inderdaad niet altijd nodig een voorgenomen besluit tot verwijdering te nemen, "om te voorkomen om tot een verwijderingsprocedure over te gaan". Het is niet ondenkbaar dat in de lagere leerjaren zich ook een situatie kan voordoen, waarbij een leerling langer dan een week niet in de klas aanwezig kan of mag zijn (schorsing), zonder dat er sprake is van een voorgenomen besluit tot verwijdering. Na een melding van een schorsing langer dan een week, neemt de inspectie z.s.m. contact op met de betrokken school.

Hiermee wordt de wet en regelgeving heel ruim geïnterpreteerd en er wordt een eigen invulling aan gegeven. De wetgever heeft met een reden een maximale duur van één week aan een schorsing gegeven, met name om het recht op onderwijs voor de leerlingen zoveel mogelijk te waarborgen. Indien hier uitzonderingen opgemaakt moeten worden, zal dit bij wet geregeld moeten worden.

Deze ruime interpretatie is een tijdlang in de praktijk gebruikt. Deze interpretatie wordt herzien, dat betekent dat ook voor schorsing in het examenjaar geldt dat dit maximaal één week mogelijk is.

➤ **De wettelijke kaders schorsing**

Schorsing (artikel 13 Inrichtingsbesluit WVO)

- Het bevoegd gezag kan met opgave van redenen een leerling voor een periode van ten hoogste één week schorsen.
- Het besluit tot schorsing wordt schriftelijk aan de betrokkene en, indien deze nog niet de leeftijd van 21 jaar heeft bereikt, ook aan de ouders, voogden of verzorgers van de betrokkene bekendgemaakt.

- Het bevoegd gezag stelt de inspectie van een schorsing voor een periode langer dan één dag schriftelijk en met opgave van redenen in kennis.

Schorsing in de praktijk

- Herhaalde les-/ordeverstoring;
- Wangedrag tegenover leerkrachten en/of medeleerlingen van zowel ouders als leerlingen;
- Gebruik van alcohol of drugs tijdens schooltijden.

➤ **Definitie schorsing**

Een schorsing is een besluit van het bevoegd gezag om de leerling, wegens een bepaalde gedraging, tijdelijk niet toe te laten tot de lessen of tot de school. De leerling wordt in een aparte ruimte gezet en gaat daar werken aan zijn schoolwerk of krijgt schoolwerk mee naar huis.

➤ **Procedure van de school**

Het schorsen van iedere leerling moet zorgvuldig uitgevoerd te worden. De school moet zich dan ook aan de regels van de schorsingsprocedure houden:

- Het bevoegd gezag kan een leerling voor ten hoogste één week (vijf schooldagen) schorsen.
- Dit besluit moet schriftelijk aan ouders (In vo totdat de leerling 21 jaar oud is, binnen vso altijd) en aan de leerling (In vo altijd, In vso zodra de leerling meerderjarig is) bekend worden gemaakt.
- Als het gaat om een schorsing langer dan één dag, dan moet de school de Onderwijsinspectie schriftelijk op de hoogte brengen van de schorsing met opgave van redenen.
- Bezwaar door ouders en leerling
- Belanghebbenden hebben het recht schriftelijk bezwaar te maken bij het bevoegd gezag

➤ **Bezwaar door ouders en leerling**

Belanghebbenden hebben het recht schriftelijk bezwaar te maken bij het bevoegd gezag van de openbare school. De leerplichtambtenaar hoeft hierover niet te worden geïnformeerd door het bevoegd gezag, maar dat is voor een goede samenwerking wel wenselijk. Het bevoegd gezag en de leerplichtambtenaar kunnen hierover afspraken maken.

- Dit bezwaar moet uiterlijk binnen zes weken na ontvangst van het schriftelijk besluit ingediend zijn (art. 6:7 Awb).
- Als dit bezwaar tijdens de schorsing is ingediend, dan kan de leerling alsnog de toegang tot de lessen worden ontzegd (art. 6:16 Awb).
- Belanghebbenden hebben het recht om gehoord te worden. In dit gesprek kan het ingediende bezwaar mondeling worden toegelicht (art. 7:2 lid 1 Awb).
- Het bevoegd gezag moet binnen vier weken na ontvangst een beslissing nemen op het bezwaar. Deze afwijkende termijn (i.p.v. 6 weken) is opgenomen in de onderwijswetgeving.
- Als de schorsingsperiode voorbij is, wordt de leerling weer toegelaten tot de lessen.
- Gedurende de schorsingsperiode blijft de school wel verantwoordelijk voor het onderwijs van de leerling.

Het bevoegd gezag van een openbare school is een bestuursorgaan in de zin van de Awb. Het besluit om een kind te schorsen is een besluit in de zin van de Awb. Indien de ouders/leerling het daar niet mee eens zijn dient een bezwaarschrift ingediend te worden en vervolgens kan beroep worden ingesteld bij de rechtbank. Als sprake is van een spoedeisend belang kan, vanaf het moment dat een bezwaarschrift is ingediend, ook een voorlopige voorzieningen worden gevraagd van de rechter. Dit is een bestuursrechtelijk procedure.

7.2 Verwijdering

In de Leerplichtwet is in artikel 18 lid 1 opgenomen dat scholen verplicht zijn om een beslissing tot verwijdering terstond te melden bij het college van B&W.

Verwijdering kan alleen maar plaatsvinden als het bevoegd gezag een andere school heeft gevonden die bereid is de leerling toe te laten, met uitzondering van speciaal onderwijs voor cluster 1 en 2 en het MBO waarbij de inspanningsverplichting van 8 weken geldt. Een dergelijke verwijdering dient terstond gemeld te worden bij de leerplichtambtenaar/DUO. Een verwijdering is een besluit van het bevoegd gezag en dient dus schriftelijk te worden genomen en zijn voorzien van een bezwaarclausule.

➤ **Wettelijke kaders verwijdering** (artikel 14 Inrichtingsbesluit WVO)

- Het bevoegd gezag kan besluiten tot definitieve verwijdering van een leerling nadat deze en, indien de leerling nog niet de leeftijd van 18 jaren heeft bereikt, ook diens ouders, voogden of verzorgers, in de gelegenheid is onderscheidenlijk zijn gesteld hierover te worden gehoord. Een leerling wordt op grond van onvoldoende vorderingen niet in de loop van een schooljaar verwijderd.
- Definitieve verwijdering van een leerplichtige leerling geschiedt slechts na overleg met de inspectie. Hangende dit overleg kan de leerling worden geschorst. Het overleg strekt er mede toe, na te gaan op welke andere wijze de betrokken leerling onderwijs zal kunnen volgen.
- Het bevoegd gezag stelt de inspectie van een definitieve verwijdering schriftelijk en met opgave van redenen in kennis.

➤ **Beslistermijn bij bezwaar Artikel 15**

- De besluiten tot weigering van de toelating van een kandidaat-leerling of tot definitieve verwijdering van een leerling worden schriftelijk en met opgave van redenen aan de leerling en, indien deze nog niet de leeftijd van 21 jaren heeft bereikt, ook aan diens ouders, voogden of verzorgers, bekendgemaakt, waarbij tevens de inhoud van het tweede lid wordt vermeld.
- Binnen zes weken na de bekendmaking kunnen belanghebbenden bezwaar maken bij het bevoegd gezag.
- Het bevoegd gezag beslist in overeenstemming met artikel 27 van de wet binnen vier weken na ontvangst van het bezwaarschrift, doch niet eerder dan nadat de kandidaat-leerling, onderscheidenlijk de leerling en, indien deze nog niet de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt, ook diens ouders, voogden of verzorgers, in de gelegenheid is, onderscheidenlijk zijn gesteld, te worden gehoord en kennis heeft onderscheidenlijk hebben kunnen nemen van de op die besluiten betrekking hebbende adviezen of rapporten.

- Het bevoegd gezag kan de desbetreffende leerling, gedurende de behandeling van het bezwaar tegen een besluit tot definitieve verwijdering de toegang tot de school ontzeggen.

➤ **Definitie verwijdering**

Een verwijdering is een besluit van het bevoegd gezag om de leerling, wegens een bepaalde gedraging, niet meer toe te laten tot de lessen en tot de school. Het bevoegd gezag zal een andere school/instelling moeten vinden die bereid is de leerling toe te laten. Tot die tijd is de school verantwoordelijk voor het bieden van onderwijs.

➤ **Procedure van de school**

Het verwijderen van iedere leerling moet zorgvuldig uitgevoerd te worden.

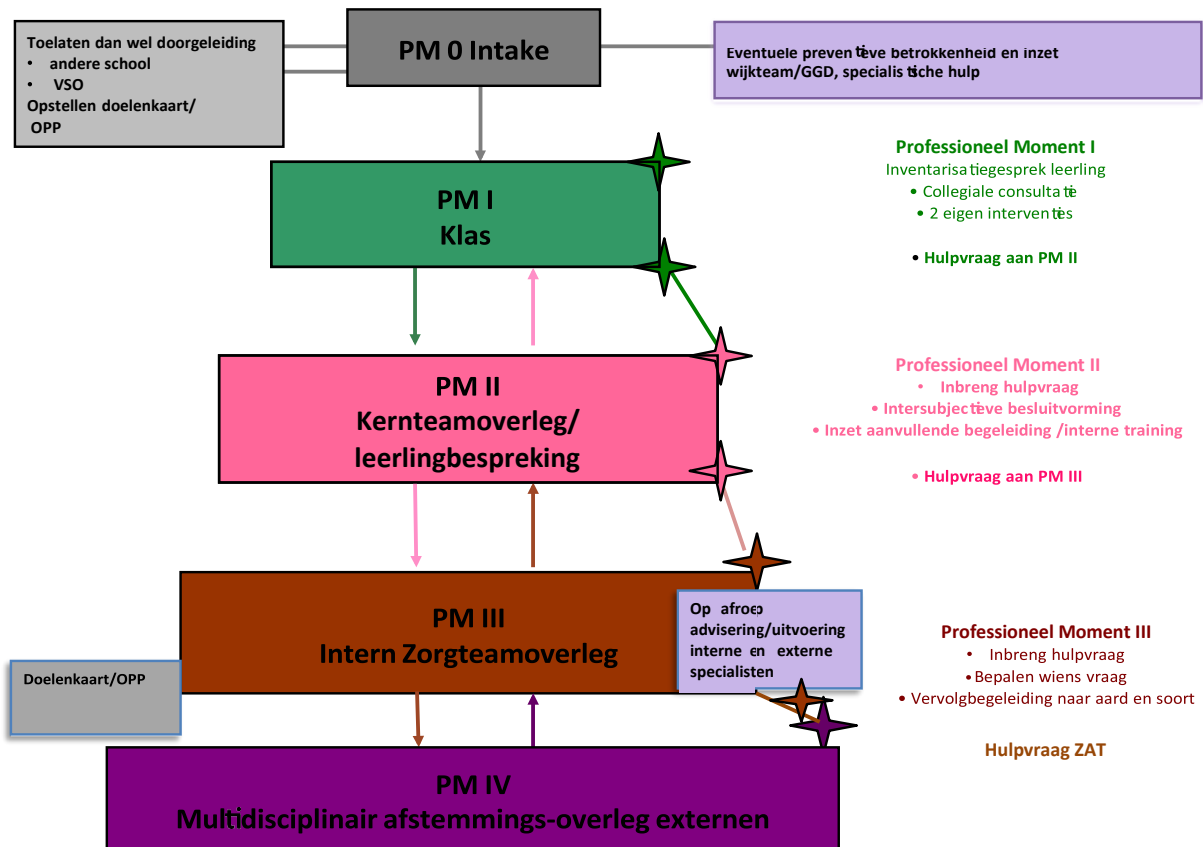
- Dit besluit moet schriftelijk aan ouders (In vo totdat de leerling 21 jaar oud is, binnen vso altijd) en aan de leerling (In vo altijd, In vso zodra de leerling meerderjarig is) bekend worden gemaakt en voorzien zijn van een bezwaarprocedure indien er sprake is van een openbare school en geen mbo.
- Het besluit tot verwijdering dient onverwijld aan de leerplichtambtenaar te worden medegedeeld.
- Definitieve verwijdering van een leerplichtige leerling geschiedt slechts na overleg met de inspectie. Hangende dit overleg kan de leerling worden geschorst, dit geldt enkel binnen het voortgezet onderwijs. Het overleg strekt er mede toe, na te gaan op welke andere wijze de betrokken leerling onderwijs zal kunnen volgen.
- De school mag de leerling, op de uitzonderingen na, pas uitschrijven op het moment dat er een andere school is gevonden, die bereid is de leerling toe te laten. Tot die tijd is de school verantwoordelijk voor het bieden van onderwijs.

➤ **Bezwaar door ouders en leerling**

Belanghebbenden hebben het recht schriftelijk bezwaar te maken bij het bevoegd gezag van de school. De leerplichtambtenaar hoeft hierover niet te worden geïnformeerd door het bevoegd gezag, maar dat is voor een goede samenwerking wel wenselijk. Het bevoegd gezag en de leerplichtambtenaar kunnen hierover afspraken maken.

- Dit bezwaar moet uiterlijk binnen zes weken na ontvangst van het schriftelijk besluit ingediend zijn (art. 15 IB Wvo (geldt voor openbare en bijzondere scholen) en Art 63 lid 3 Wpo en art. 61, derde lid, WEC voor bijzondere scholen en art. 6:7 Awb).
- Belanghebbenden hebben het recht om gehoord te worden. In dit gesprek kan het ingediende bezwaar mondeling worden toegelicht (art. 7:2 lid 1 Awb en art. 15 IB WVO).
- Het bevoegd gezag moet binnen vier weken na ontvangst een beslissing nemen op het bezwaar. Deze afwijkende termijn (i.p.v. 6 weken) is opgenomen in de onderwijswetgeving.

Bijlage: PM denken en –handelen in de interne ondersteuningsstructuur

Anita Bootsman, senior consultant VO/schoolpsycholoog

Elke school kent een interne ondersteuningsstructuur met afgesproken overlegmomenten. Binnen het PM denken en -handelen zijn deze overlegmomenten benoemd als PM 0, PM I, PM II, PM III en PM IV en kennen een onderlinge samenhang en afstemming. Derhalve is er sprake van een PM route van begeleiden.

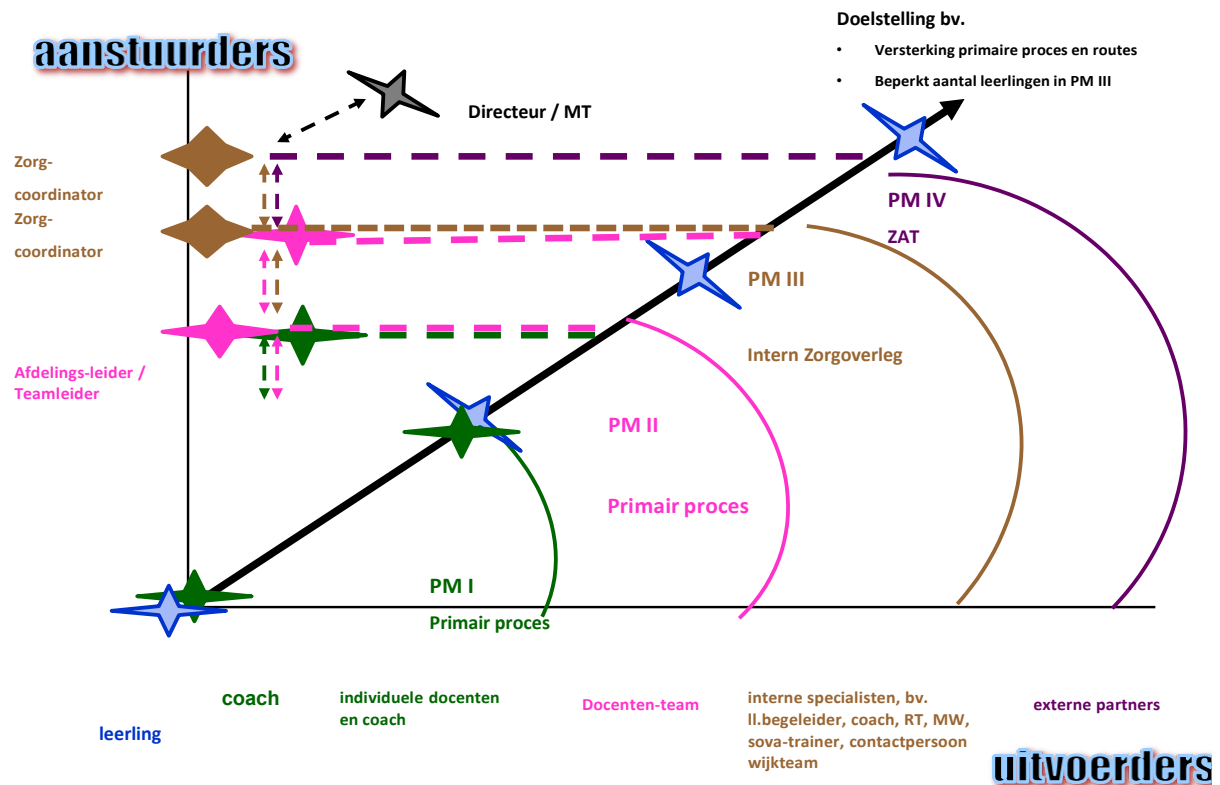
Het begrip PM staat voor **Professioneel Moment** en markeert een "gebied /moment van begeleiding" binnen de ondersteuningsstructuur. Elk PM –gebied is opvolgend aan het voorafgaande PM gebied en leidt tot een interne PM route.

Deze route hoeft niet af te wijken van de bestaande afspraken binnen de ondersteuningsstructuur, maar de PM route is gebaseerd op een aantal onderliggende begrippen, zoals "ordenen, verhelderen en bewaken", waardoor o.a. samenhang en afstemming ontstaat tussen alle overlegmomenten.

Professionele Momenten zijn de momenten van Professionele Reflexie van degene(n), die op dat moment de ondersteuning verleent/verlenen. Het zijn de momenten om:

- te reflecteren over het eigen handelen en begeleiden
- zicht te krijgen op wat er in de begeleiding gebeurt en met welk effect en succes
- inzichten te krijgen over aard en soorten hulp van de verschillende overleggen in de school
- de mogelijkheid te creëren tot "goed kiezen" van de inzet van de juiste en gewenste expertise binnen dan wel buiten de school.

- duidelijk te krijgen, welke expertise op welk moment gevraagd wordt en wie deze uitvoert.
- de grenzen van hulp per moment zichtbaar te maken

Anita Bootsman, seniorconsultant VO/ schoolpsycholoog

XY-as

Ten aanzien van alle te maken keuzes over wie wat doet, kan het werken vanuit de xy-as behulpzaam zijn. Op de x-as wordt aangegeven wie de uitvoerders en wie de aanstuurders zijn op welk PM- gebied. Het onderscheid maken tussen aanstuurders en uitvoerders werkt mee aan het zo veel mogelijk verhelderen van gedrag en inzet.

De diagonaal geeft de scheidslijn aan tussen de aanstuurders-taken en uitvoerders- taken, waar de taken van de aanstuurders ophouden en die van de uitvoerders beginnen en andersom.

Bijlage: Huidige tekst Leerlingenstatuut (10^e versie, september 2017)

ARTIKEL 10 SCHORSING

1. Een schorsing is een tijdelijke ontzegging van het recht onderwijs te volgen en het recht de school en het schoolterrein te bezoeken.
2. Het bevoegd gezag kan besluiten in bepaalde gevallen schorsing op te leggen waarbij de leerling zelfstandig onder toezicht een dag op school werkt.
3. De school onderscheidt schorsingen van één dag en schorsingen langer dan één dag. In het algemeen kan het bevoegd gezag met opgave van redenen een leerling voor een periode van ten hoogste één week schorsen.
4. Een schorsing kan door het bevoegd gezag of namens het bevoegd gezag worden opgelegd door een lid van het management.
5. Tot schorsing kan worden overgegaan:
 - a. bij een verwijdering uit de les, zoals bedoeld in artikel 9 lid 9; dit geldt niet als de vorige verwijdering meer dan acht weken geleden heeft plaats gevonden.
 - b. bij een moedwillig verzuim van een lesdag; indien vervolgens nog twee lesdagen moedwillig verzuimd worden, volgt een tweede schorsing; indien hierna nog een lesdag moedwillig verzuimd wordt, volgt een derde schorsing en voordracht voor verwijdering van school.
 - c. bij ernstig wangedrag.
6. Het betreffende lid van het management pleegt indien mogelijk overleg met de teamleider, voordat de omvang van de schorsing is vastgesteld.
7. Het besluit tot schorsing moet schriftelijk middels een aangetekende brief aan de ouders van de betrokken leerling worden meegedeeld met opgave van redenen.
8. Bij schorsing [van meer dan 1 dag] stelt de rector/bestuurder (het bevoegd gezag) ofwel de betrokken afdelingsmanager de inspectie en de leerplichtambtenaar schriftelijk van dit feit in kennis.
9. Bij klachten over het besluit tot schorsing kan (kunnen) de leerling of zijn ouders handelen conform het gestelde in artikel 13 van het leerlingenstatuut.¹
10. Indien een leerling die reeds tweemaal in het lopende schooljaar is geschorst opnieuw in aanmerking komt voor schorsing, kan de rector/bestuurder na deze schorsing besluiten tot het instellen van een proefperiode van maximaal vier lesweken. In dat geval worden de voorwaarden schriftelijk meegedeeld aan de betrokken leerling en aan zijn ouders. Indien de leerling zich niet houdt aan deze voorwaarden, beslist de rector/bestuurder voor definitieve verwijdering.

Bijlage: Model voor schorsingsbesluit leerling

¹ Tegen een schorsingsbesluit kan binnen zes weken volgend op de verzenddatum van dit besluit bezwaar gemaakt worden bij de bestuurder van de Stichting Katholieke Scholengemeenschap De Breul.

AANGETEKEND VERZENDEN

(Plaats, datum)

Geachte heer/mevrouw ...(naam)... en ...(naam leerling)...,

Hierbij stel ik u in kennis van mijn besluit om ...(naam leerling)... voor een periode van één dag / ... dagen² te schorsen. Dit houdt in dat hem/haar de toegang tot de school wordt ontzegd.

De redenen voor schorsing zijn de volgende:

...(redenen)...

(indien van toepassing vermelden: ondanks dat herhaaldelijk is aangegeven dat het gedrag van ... ontoelaatbaar is, is zijn gedrag niet verbeterd.

Ik zal de inspectie in kennis stellen van de schorsing en de redenen daartoe³.

Tegen dit besluit kan binnen zes weken volgend op de verzenddatum van dit besluit bezwaar gemaakt worden bij de bestuurder van de Stichting Katholieke Scholengemeenschap De Breul, Postbus 211, 3700 AE Zeist.

Hoogachtend,

(handtekening)

(Voor- en achternaam)

Afdelingsmanager (afdeling)

² Maximaal 1 week.

³ Alleen nodig als sprake is van een schorsing langer dan één dag.

Bijlage: Model voor voornemen verwijderingsbesluit leerling

AANGETEKEND VERZENDEN

(Plaats, datum)

Geachte heer/mevrouw⁴ ...(naam)... en ...(naam leerling)...,

Hierbij deel ik u mee dat ik het voornemen heb om ...(naam leerling)... van school te verwijderen. De redenen voor verwijdering zijn de volgende:

...(redenen verwijdering)...

Uw zoon/dochter is met ingang van heden geschorst; de toegang tot de school is hem/haar ontzegd. De schorsing duurt totdat ik een definitief besluit over de verwijdering heb genomen.

Ik stel u in de gelegenheid om uw zienswijze kenbaar te maken tegen dit voornemen. Als u van die gelegenheid gebruik wilt maken, dient u dat uiterlijk binnen 7 dagen na dagtekening van deze brief aan ondergetekende mede te delen. Wij zullen u vervolgens op korte termijn uitnodigen voor een gesprek⁵.

Na het horen (of het uitblijven daarvan omdat u van horen afziet of niet binnen de termijn van 7 dagen reageert) zal de procedure tot definitieve verwijdering in gang gezet worden.

Definitieve verwijdering vindt niet eerder plaats dan nadat de bestuurder ervoor heeft zorggedragen dat een andere school bereid is uw kind toe te laten.

Hoogachtend,

(handtekening)

(Voor- en achternaam)

Afdelingsmanager (afdeling)

⁴ Als de leerling 18 jaar of ouder is, hoeven de ouders niet aangeschreven te worden.

⁵ Als de interne schoolregels (een) andere termijn(en) hanteert/hanteren, dient/dienen die hier vermeld te worden.

Bijlage: Model voor verwijderingsbesluit leerling

AANGETEKEND VERZENDEN

Geachte heer/mevrouw⁶ ...(naam)... en ...(naam leerling)...,

Bij brief van(datum)..... heb ik u in kennis gesteld van mijn voornemen om ... (naam leerling) ... te verwijderen. In die brief heb ik de redenen voor verwijdering uiteengezet.

Naar aanleiding van mijn voornemen bent u door mij in de gelegenheid gesteld om gehoord te worden. Van die mogelijkheid heeft u op ...(datum)... gebruik gemaakt / geen gebruik gemaakt. U heeft aangegeven ... (korte uiteenzetting standpunt ouders en leerling) ...

Ik deel uw standpunt niet omdat (korte uiteenzetting standpunt school) ...

Daarom wordt het voorgenomen besluit hierbij omgezet in een definitief besluit, met als ingangsdatum ... (datum) De redenen voor verwijdering worden hieronder herhaald:

... (redenen verwijdering, aangevuld met reactie op zienswijze van ouders/leerling) ...

Ik heb (naam school) bereid gevonden om ... (naam leerling) ... toe te laten.⁷ Voor de procedure tot toelating op die school kunt u contact opnemen met de heer/mevrouw ... (naam) ..., ... (functie) ..., ... (adresgegevens) ...

(Bij het (voortgezet) speciaal onderwijs: Indien aantoonbaar gedurende 8 weken zonder succes is gezocht naar een andere school of instelling waarnaar kan worden verwezen, kan in afwijking van de vorige volzin tot definitieve verwijdering worden overgegaan.

Over de verwijdering en de wijze waarop ...(naam leerling)... na verwijdering onderwijs zal kunnen volgen, hebben wij op ...(datum) ... overleg gevoerd met de inspectie.

Tegen dit besluit kan binnen zes weken volgend op de verzenddatum van dit besluit bezwaar gemaakt worden bij de bestuurder van de Stichting Katholieke Scholengemeenschap De Breul, Postbus 211, 3700 AE Zeist.

Hoogachtend,

(handtekening)

(Voor- en achternaam)

Afdelingsmanager (afdeling)

⁶ Als de leerling 21 jaar of ouder is, hoeven de ouders niet aangeschreven te worden.

⁷ Dit vereiste geldt niet voor leerlingen die niet meer onder de Leerplichtwet 1969 vallen.